แนวทางจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม

Creation of a Learning Center to Prepare Inmates at Lampang Correctional Institution for Drug Addicts to a Suitable Career

กมลวรรณ ทาวัน[1], อดุลย์ อุตตะมะ[2], กาญจนา คุมา[3], ธวัชชัย ทำทอง[4], ชุตินิษฐ์ ปานคำ[5], ปณตนนท์ เถียรประภากุล[6], เจษฎา ทองสุข[7], มนัสเทพ บุญตัน[8], ทนาวุธ ทุ่งพรวญ[9]

Kamonwan Tawan, Adule Uttama, Kanchana Khuma, Tawatchai Tumtong, Chutinist Pankham, Panotnon Teanprapakun, Jessada Thongsuk, Manusthep Boontan, Tanawut Thungphruan

Received: May 28, 2022 Revised: August 8, 2022 Accepted: November 1, 2022

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเรื่อง “แนวทางจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลประกอบการของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อเสนอแนวทางจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม 3) เพื่อประเมินความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังจากผลประกอบการที่เป็นรายได้ของศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขัง จำนวน 30 คน เจ้าพนักงานเรือนจำ จำนวน 6 คน และตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า

1) การศึกษาผลประกอบการจัดตั้งศูนย์เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสมร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ในประเด็น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ นโยบาย/กฎเกณฑ์ของทัณฑสถานที่เน้นระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังตั้งแต่รับตัวจนถึงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังกลับสู่สังคมและไม่กระทำผิดซ้ำอีก การบริหารจัดการด้านโครงสร้างการบริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ด้านผู้ต้องขัง และด้านสถานที่ มีนโยบายในการฝึกทักษะอาชีพและการฝึกอบรมผู้ต้องขังในหลักสูตรต่างๆ มีการร่วมมือกับองค์กร หน่วยงาน และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ในการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับผู้ต้องขัง กระบวนการออกแบบศูนย์ฯ รูปแบบกิจกรรม การบริหารและการจัดการ และจุดเด่นด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตได้

2) แนวทางการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม ประกอบด้วยกระบวนการสร้าง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สำรวจความต้องการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2

วิเคราะห์ข้อมูล ความต้องการของรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางสู่การประกอบอาชีพ ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาดูงานเพิ่มเติมความรู้เรื่องศูนย์การเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบศูนย์การเรียนรู้จำนวน 12 ฐานกิจกรรม และขั้นตอนที่ 5 เติมทักษะ/เสริมความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพในศูนย์การเรียนรู้ใน 3 ประเด็นหลัก 1) ปฏิบัติกิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ฯ 2) เติมความรู้เสริมทักษะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ต้องขัง และ 3) การสร้างเครือข่ายและประชาสัมพันธ์ศูนย์การเรียนรู้

3) ผลการประเมินความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังจากผลประกอบการที่เป็นรายได้ของศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสัตว์เลี้ยง ด้านการผลิตพืช และด้านศูนย์จำหน่ายเครื่องดื่มและขนมของว่าง พบว่าผลประกอบการ ทั้ง 3 ด้านมีผลเป็นที่น่าพอใจ

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียนรู้, การจัดการศูนย์การเรียนรู้, การมีส่วนร่วม

[1] อาจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง E-mail; kamonwantawan@gmail.com

Abstract

The research titled " Creation of a Learning Center to prepare Inmates at Lampang Correctional Institution for Drug Addicts to a Suitable Career" aims 1) to review the results of the establishment of a participatory learning center of Lampang Correctional Institution from the past to the present. 2) to create a learning center for prepare inmates for suitable occupations. 3) to assess the occupational confidence of prisoners based on the learning centers earnings; which is research participatory workshop. The target groups were 30 inmates, and 6 prison officials. The tools used were observation forms, interview forms, questionnaires and staging. The research results according to the objectives found that

1) A review of the results of the establishment of a center to prepare inmates for suitable occupations together with those involved in the issue of establishing a learning center, policy/rules of the penitentiary emphasize on behavior development of inmates from admission to preparation before release to provide opportunities for inmates to return to society and not repeat the same time crimes, Management of administrative structures and operators inmates and on the location, there is a policy of vocational skill training and inmates training in various courses. There is cooperation with organization, agencies and network partners, both public and private in the area to provide vocational skills training for inmates. the learning center design process activity pattern, administration and management and distinctive aspects being a tourist destination and being able to support tourists in the future.

2) The guidelines for building a learning center to prepare inmates for suitable occupations consist of a five-step process: Step 1: Survey the needs from those involved, step 2: Data analysis. The needs of the form of knowledge transfer through the learning center to prepare inmates in the Lampang Correctional Institution for Drug Addicts for occupations. Step 3 study visit to learn more about the learning center by taking tour of the model learning center. Step 4: Designing a learning center with 12 activities bases and step 5: Adding skills/adding knowledge to prepare inmates for careers in learning centers in 3 main points; 1) participation in activities of the learning center 2) adding knowledge to enhance skills for behavior modification of inmates and 3) networking and publicizing the learning center.

3) The results of the assessment of the prisoner's occupational confidence based on the income of the learning centers on 3 sides; pets, crop production and beverage and snack centers. The results in all were satisfactory.

Keywords: learning center, learning center management, participatory

บทนำ

ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมและให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังชายในคดียาเสพติดให้โทษ มีอำนาจการควบคุมไม่เกิน 10 ปี ภารกิจหลัก คือ การควบคุมและแก้ไข พัฒนาพฤตินิสัย นักโทษเด็ดขาดในคดียาเสพติดให้โทษให้กลับตนเป็นพลเมืองดีภายหลังพ้นโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังเด็ดขาดชายคดียาเสพติดให้โทษ กลับตนเป็นพลเมืองดีกลับคืนสู่สังคมโดยไม่กระทำผิดซ้ำ มีทักษะฝีมือแรงงานสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวภายหลังพ้นโทษ สังคมและชุมชนยอมรับและมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นพลเมืองดี (กรมราชทัณฑ์, 2558) และบุคลากรมีศักยภาพ ทัศคติและจิตสำนึกที่ดีในการทำงานหากมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นเป็นคลังความรู้แก่ชุมชน และยังเป็นการจัดการกับปัญหายาเสพติดได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการค้า บริการด้านท่องเที่ยวในชุมชน ก่อเกิดการจ้างแรงงานในชุมชน และกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นซึ่งหมายรวมถึงวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีพื้นบ้าน จนนำไปสู่การพึ่งพาตนเองแบบบูรณาการต่อการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542 : 15) จากการลงพื้นที่ร่วมกันเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาจากทีมนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง พบว่า อัตราการกระทำผิดซ้ำของนักโทษเด็ดขาดภายหลังปล่อยตัวเป็นปัญหาที่ยาวนานและต่อเนื่อง จากข้อมูลอัตราผู้กระทำความผิดซ้ำ พบว่า ในช่วงปี 2557 ประเทศไทยมีผู้พ้นโทษที่กระทำความผิดซ้ำภายใน 1 ปี ประมาณ 14% และภายใน 3 ปี ประมาณ 32% (สถิติผู้กระทำผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์, 2561ออนไลน์ http://www.correct.go.th/recstats) โดยสาเหตุของการกระทำความผิดมาจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งขาดการยอมรับจากสังคมภายหลังพ้นโทษ หากพิจารณาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมผู้ต้องขัง การแก้ไขพฤตินิสัยกระทำผ่านการฝึกระเบียบ การเรียนหนังสือ และการฝึกวิชาชีพพื้นฐาน ระบบที่ถูกนำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของผู้ต้องขัง คือ วิธีคิดเรื่องการให้รางวัลและการลงโทษ โดยผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง กล่าวว่า ผู้ต้องขังที่ประพฤติตนเป็นคนดี ตั้งใจรับการฝึกวิชาชีพจะได้รับสิทธิประโยชน์โดยการเลื่อนชั้น ซึ่งจะมีผลต่อการลดวันต้องโทษจำคุก การพักการลงโทษและการพระราชทานอภัยโทษ ทำให้ได้ออกจากคุกเร็วกว่ากำหนดโทษ แต่การไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ไม่มีอาชีพกลายเป็นเรื่องใหญ่สำหรับผู้พ้นโทษ นำมาซึ่งความพยายามในการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ให้ผู้ต้องขังระหว่างถูกคุมขัง โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแห่งราชทัณฑ์ ภายใต้การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง

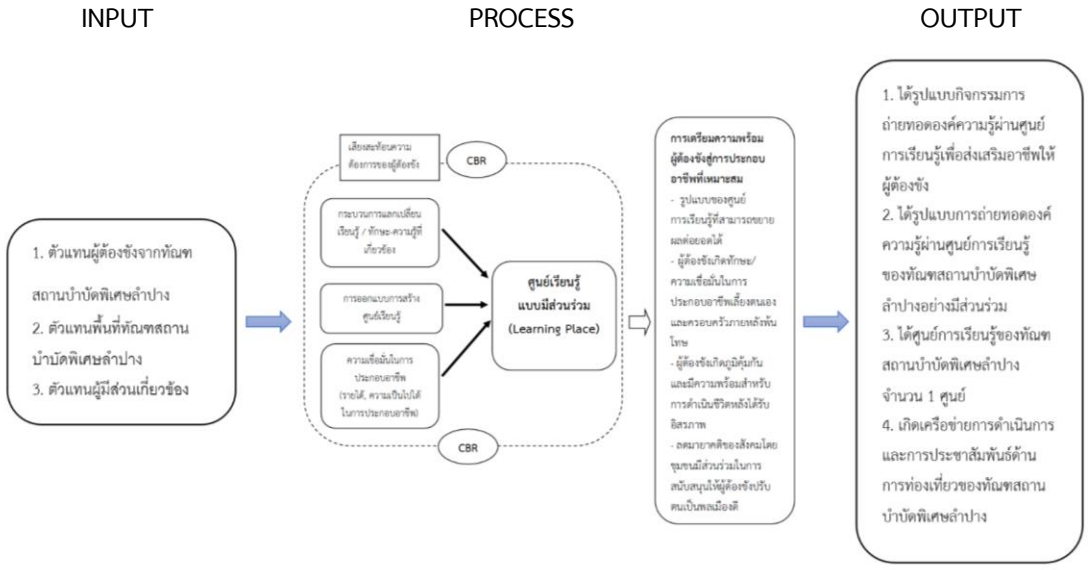
ปัญหาที่สำคัญของการกระทำผิดซ้ำของนักโทษตามที่กล่าวข้างต้น ควรได้รับการแก้ไขโดยใช้แนวคิดในการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ทางความคิดเชิงระบบที่จะเชื่อมร้อยด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์ ระหว่างกระบวนการวิจัยที่ดำเนินไปนี้ผู้ต้องขังจะได้รับประสบการณ์ตรงที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ และการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในงานที่ตนเองได้รับ

มอบหมาย ซึ่งภายใต้กลไกนี้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ต้องขังเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง เสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก เกิดการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวหลังจากพ้นโทษ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางยังสามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนที่เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในทัณฑสถาน และคนนอกที่เข้ามาเรียนรู้ โดยมีคณะผู้วิจัยซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาบัญชี สาขาวิชานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ ตลอดจนหน่วยงานทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง นอกจากนี้ยังมีภาคีเครือข่ายภายนอก ประกอบด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 5 สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 10 ลำปาง ยุติธรรมจังหวัดลำปาง เรือนจำกลางจังหวัดลำปาง สถานกักขังกลางจังหวัดลำปาง สำนักงานบังคับคดีจังหวัดลำปาง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำปาง ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง สถานีตำรวจภูธรห้างฉัตร ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคเหนือจังหวัดลำปาง สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง ศูนย์เมล็ดข้าวลำปาง เทศบาลปงยางคก โรงพยาบาลห้างฉัตร และเรือนจำจังหวัดพะเยา เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบของพื้นที่การเรียนรู้ เสริมภูมิคุ้มกัน ให้แก่ผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลประกอบการของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อเสนอแนวทางจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม
3. เพื่อประเมินความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังจากผลประกอบการที่เป็นรายได้ของศูนย์การเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขัง จำนวน 30 คน เจ้าพนักงานเรือนจำ จำนวน 6 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขัง จำนวน 30 คน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ตัวแทนผู้ต้องขังจากทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ที่เหลือเวลาต้องขังไม่เกิน 2 ปี จำนวน 30 ราย ซึ่งมีกระบวนการในการคัดกรอง ดังนี้

- ก่อนที่จะรับเข้าร่วมโครงการวิจัย มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ต้องขังมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยก่อน
- เจ้าพนักงานเรือนจำดำเนินการคัดเลือกผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลำปางหรือใกล้เคียง และกรอกประวัติส่วนตัวเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย

1.2 ตัวแทนพื้นที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง (เจ้าพนักงานเรือนจำ) จำนวน 6 ราย ซึ่งเป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

1.3 ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ตัวแทนญาติผู้ต้องขังของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 ราย ซึ่งเป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือและเทคนิคการเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 แบบสังเกต

1) แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างใช้เก็บข้อมูลโดยกำหนดกรอบประเด็นไว้ ดังนี้ 1) สภาพบริบทของเรือนจำชั่วคราวปงยางคก (ศูนย์การเรียนรู้) ในปัจจุบัน 2) สภาพการบริหารจัดการของเรือนจำชั่วคราวปงยางคก (ศูนย์การเรียนรู้) ในปัจจุบัน 3) สังเกตการส่งเสริมความรู้ให้ผู้ต้องขังภายในเรือนจำชั่วคราวปงยางคก (ศูนย์การเรียนรู้)

2) แบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างเป็นแบบสังเกตที่ไม่ได้กำหนดกรอบประเด็นไว้ ใช้เป็นข้อมูลในกิจกรรมที่นอกเหนือจากกรอบที่กำหนดและจำเป็นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

2.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง 2) ตัวแทนเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็น ดังนี้ 1) กระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ 2) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ 3) กิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ 4) การบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้

2.3 แบบสอบถาม

แบบสอบถาม เพื่อใช้ในการสำรวจความต้องการรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางสู่การประกอบอาชีพ ใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้ามาในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ประกอบด้วย 1) ญาติผู้ต้องขัง 2) ตัวแทนสถานศึกษา 3) ตัวแทนชุมชน โดยแบบสอบถามได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน

ลักษณะแบบสอบถาม

แบบสอบถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความต้องการรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ อาทิ เช่น ความต้องการด้านเนื้อหาและกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ ความต้องการด้านการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์การเรียนรู้ และความต้องการด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบใช้ตัวเลือก โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ มีเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดเวที

เป็นวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ต้องขังมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การจัดเวทีผู้ต้องขังมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการสร้างศูนย์การเรียนรู้ ตั้งแต่การออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ 2) ศึกษาบริบทพื้นที่ จุดเด่น ข้อจำกัดของพื้นที่ 3) ศึกษาต้นทุนความรู้ ทักษะของผู้ต้องขัง และเจ้าพนักงานเรือนจำที่ประจำศูนย์การเรียนรู้ จำแนกเป็น 5 เวที ได้แก่

1) เวทีทำความเข้าใจร่วมกับเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้ต้องขัง และการเตรียมความพร้อมสำหรับพื้นที่การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง

2) เวทีทบทวนแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินงานของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง

3) เวทีวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อออกแบบการสร้างศูนย์เรียนรู้สำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม

4) เวทีประมวลข้อมูลความต้องการในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้

5) เวทีระดมความคิดเห็นเพื่อออกแบบองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้สำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปพร้อมกับการศึกษา ข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีกิจกรรม เพื่ออธิบายข้อเท็จจริง ต่าง ๆ ตลอดจนแปลความหมายตามเนื้อหาสาระ ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากทุกแหล่ง แล้วนำมาตรวจสอบข้อมูลด้วยกระบวนการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลด้านการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ จะถูกตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือจากผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง และผู้รู้ในเวลาที่ต่างกัน และตรวจสอบกับศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและความแม่นยำของข้อมูลด้านการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประวัติการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ ส่วนด้านกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ จะทำการตรวจสอบจากตัวแทนเจ้าพนักงานเรือนจำและผู้รู้ในเวลาที่ต่างกัน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

4.2.1 แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4.2.2 แบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง มีระดับความต้องการมากที่สุด
3.50 - 4.49 หมายถึง มีระดับความต้องการมาก
2.50 - 3.49 หมายถึง มีระดับความต้องการปานกลาง
1.50 - 2.49 หมายถึง มีระดับความต้องการน้อย
1.00 - 1.49 หมายถึง มีระดับความต้องการน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. การศึกษาผลประกอบการของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยรายละเอียด 4 ประเด็น ดังนี้

1. การทบทวนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยอดีตผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ให้เป็นแหล่งความรู้แก่ผู้สนใจ เป็นองค์กรแห่งความพอเพียง มีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังให้ได้รับการฝึกทักษะอาชีพและประกอบอาชีพสุจริตได้ภายหลังพ้นโทษ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขัง สู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสมได้ทบทวนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นเกี่ยวกับ 1) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ โดยกรมราชทัณฑ์จึงได้มีนโยบายการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ โดยมีเป้าหมายให้เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดเป็นสถานที่เพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมการฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรมและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขัง โดยคัดเลือกผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกครั้งแรกและที่เหลือโทษน้อย แล้วย้ายระบายไปเข้าสู่ระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดเพื่อให้สอดคล้องกับหลักอาชญาวิทยา ทัณฑวิทยา รวมถึงนโยบายการใช้พื้นที่เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในปี พ.ศ.2546 ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง จึงได้จัดตั้งเรือนจำชั่วคราวปงยางคกขึ้นเพื่อสนองนโยบายดังกล่าวของกรมราชทัณฑ์ 2) กระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ดำเนินการตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 55/2546 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เรื่อง กำหนดอาณาเขตเรือนจำชั่วคราวปงยางคก ได้จัดตั้งศูนย์เตรียมการปลดปล่อย (โรงเรียนเกษตรพอเพียง) เรียกว่า “เรือนจำชั่วคราวปงยางคก” ขึ้นในที่ราชพัสดุในพื้นที่ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษไปอบรมฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริตและสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก 3) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้เรือนจำชั่วคราวปงยางคก มีลักษณะเป็นเรือนจำที่มีความมั่นคงต่ำ สำหรับใช้เป็นสถานที่เตรียมความพร้อมให้กับผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษ ภายในศูนย์การเรียนรู้จะประกอบไปด้วยอาคารเรือนนอนสำหรับผู้ต้องขัง โรงอาหาร

โรงฝึกอบรม และส่วนประกอบอื่น ๆ คล้ายคลึงกับเรือนจำทั่วไป ซึ่งเน้นหนักในการฝึกอบรมและดำเนินการด้านเกษตรกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรแบบผสมผสาน แต่ละกองงานจะมีเจ้าหน้าที่กำกับดูแลกองงานละ 1 คน และมีผู้ต้องขังเข้ารับการฝึกทักษะวิชาชีพด้านเกษตรกรรม กองงานละ 10-15 คน 4) กิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้เรือนจำชั่วคราวปงยางคก แบ่งกิจกรรมออกเป็น 5 ฐานหลัก ดังนี้ ฐานปศุสัตว์หลัง ฐานปศุสัตว์หน้า ฐานเกษตรกรรมและปลูกผักปลอดสารพิษ ฐานฝึกทักษะวิชาชีพรีดผ้า ฐานผลิตหลักเขตที่ดินและงานช่างโยธา โดยกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้จะเน้นการดำเนินกิจกรรมเฉพาะฐานที่ 1-3 เท่านั้น โดยแยกย่อยออกเป็นฐานการเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสมและอยู่ในขอบเขตของงานวิจัยนี้ ส่วนฐานที่ 4-5 เป็นส่วนหนึ่งของฐานประจำในเรือนจำชั่วคราวปงยางคก โดยรายได้จากการฝึกอาชีพและทำงานรับจ้างในฐานต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วจะจ่ายเป็นเงินปันผลให้กับผู้ต้องขังตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ 5) การบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง แบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น 7 ฝ่าย 2 เรือนจำย่อย โดยมีผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางเป็นผู้บริหารสูงสุด และมีหัวหน้าฝ่ายแต่ละฝ่ายคอยกำกับดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสังกัดลดหลั่นตามลำดับสายการบังคับบัญชา

2. ทบทวนนโยบาย/กฎเกณฑ์ของทัณฑสถาน ซึ่งทางกรมราชทัณฑ์ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาพฤตินิสัยและสร้างทักษะอาชีพให้ผู้ต้องขัง ซึ่งทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางและเรือนจำชั่วคราวปงยางคก (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงยอดฉัตร) ได้ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการฝึกอบรม ฝึกทักษะอาชีพ เพื่อพัฒนาและเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสามารถนำไปประกอบอาชีพที่สุจริตภายหลังพ้นโทษและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ทั้งในส่วนที่เอื้อและไม่เอื้อ ข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะให้กับผู้ต้องขังร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกเป็น ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณมีไม่เพียงพอ และข้อจำกัดเรื่องกฎระเบียบ โดยเฉพาะข้อสั่งการกรมราชทัณฑ์เรื่องมาตรการในการควบคุมผู้ต้องขังและข้อกำชับเรื่องการป้องกันผู้ต้องขังหลบหนี ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการฝึกอบรมผู้ต้องขังมีไม่เพียงพอ ด้านผู้ต้องขัง ขาดความกระตือรือร้นในการฝึกอบรม ด้านสถานที่ เนื่องจากเรือนจำชั่วคราวปงยางคก (ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงยอดฉัตร) อยู่ใกล้ถนนสาธารณะและสามารถมองเห็นทัศนียภาพได้โดยรอบเพราะไม่มีรั้วกำแพงสูง ไม่มีกฎระเบียบที่เข้มงวดเหมือนในเรือนจำทั่วไป และด้านอื่นๆ ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ เช่น ไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) ซึ่งติดต่อได้ง่ายและมีอันตรายถึงชีวิต โดยในส่วนของนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ รวมถึงข้อจำกัดต่างๆ ที่มีผลต่อการฝึกทักษะอาชีพให้ผู้ต้องขัง มีแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งในด้านการควบคุมและการพัฒนาพฤตินิสัย การอบรม ฝึกทักษะอาชีพ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หนังสือสั่งการ และนโยบายกรมราชทัณฑ์ ซึ่งต้องถือปฏิบัติเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รวมถึงส่วนของระเบียบ หลักเกณฑ์ และนโยบายที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะอาชีพให้ผู้ต้องขัง เน้นระบบการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังตั้งแต่รับตัวจนถึงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังกลับสู่สังคมและไม่กระทำผิดซ้ำอีก โดยผู้ต้องขังจะได้รับสิทธิและประโยชน์ตามหลักมาตรฐานสากลมากขึ้น

3. เงื่อนไข ปัจจัย อุปสรรค โอกาส ในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในมิติที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะผู้ต้องขัง พบว่า การบริหารจัดการ ด้านโครงสร้างการบริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ด้านผู้ต้องขัง และด้านสถานที่ มีนโยบายในการฝึกทักษะอาชีพและการฝึกอบรมผู้ต้องขังในหลักสูตรต่างๆ มีการร่วมมือกับองค์กรหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ในการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับผู้ต้องขัง ส่วนที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะผู้ต้องขัง เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณค่อนข้างจำกัดและต้องใช้จ่ายให้ถูกต้องตามระเบียบฯ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมทั้งปัญหาปัจจุบันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ เช่น ไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) ซึ่งติดต่อได้ง่ายและมีอันตรายถึงชีวิต กรมราชทัณฑ์ได้มีมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไม่ให้ลุกลามเข้ามาในเรือนจำ

4. ทบทวนกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการออกแบบศูนย์ฯ/การลงมือปฏิบัติ/การสรุปผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ ผู้บริหาร, เจ้าหน้าที่, ผู้ต้องขัง, วิทยากร การดำเนินงานของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง กระบวนการออกแบบศูนย์การเรียนรู้โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในเรื่องประวัติ ความเป็นมาของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง และเรือนจำชั่วคราวปงยางคกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการจัดตั้งศูนย์เตรียมการปลดปล่อย (โรงเรียนเกษตรพอเพียง) ในอดีต ร่วมกันออกแบบรูปแบบกิจกรรม การบริหารและการจัดการ และจุดเด่นด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งใช้กระบวนการสามเส้าตามแนวทางของการหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล และได้นำมาใช้ประกอบการออกแบบต่อไป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางการสร้างศูนย์เรียนรู้สำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลและบทเรียนของการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วยกระบวนการสร้าง 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจความต้องการจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การสำรวจความต้องการจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางประกอบด้วย 1) ญาติผู้ต้องขัง 2) ตัวแทนสถานศึกษา 3) ตัวแทนชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล จากผู้ที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง โดยการรวบรวมข้อมูลเพื่อสำรวจความต้องการรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางสู่การประกอบอาชีพ สรุปได้ดังนี้

ความต้องการของรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางสู่การประกอบอาชีพ พบว่า ความต้องการด้านเนื้อหาและกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ มีการมีการนำเสนอประวัติความเป็นมาของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางและเรือนจำชั่วคราวปงยางคก ต้องการเห็นการนำเสนอข้อมูลด้านอาชีพ ด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ด้านกิจกรรมและด้านการแสดงภายในศูนย์การเรียนรู้และด้านการจัดแสดงตารางแสดงกิจกรรมหรือเทศกาลในรอบปีของศูนย์การเรียนรู้ และต้องการเห็นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและผู้ที่สนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของฐานกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้หรือกิจกรรมการแปรรูปกล้วย เป็นสิ่งที่ควรจะมีในระดับมาก

ความต้องการด้านการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในศูนย์การเรียนรู้ พบว่า เห็นด้วยหากมีการจัดบริการด้านสื่อสิ่งพิมพ์ เห็นด้วยให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งมีบอร์ดนิทรรศการแนะนำกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีบริการโต๊ะ – เก้าอี้ไว้สำหรับนั่งพักภายในศูนย์การเรียนรู้ และการติดตั้งพัดลม รวมทั้งให้มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกประจำศูนย์ ให้มีคู่มือแนะนำศูนย์การเรียนรู้ และมีการจัดจำหน่ายวิดิทัศน์ (แผ่นซีดี) เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางและเรือนจำชั่วคราวปงยางคก การแสดง สถานที่สำคัญในศูนย์การเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ในระดับมาก

ความต้องการด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ พบว่า ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องเห็นว่าผู้มาเยี่ยมชม/นักท่องเที่ยวควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบกิจกรรม เนื้อหา เรื่องราวต่าง ๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ และให้หน่วยงานภาครัฐ ให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ของศูนย์การเรียนรู้ทัณฑสถาน เช่น การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น รวมทั้งศูนย์การเรียนรู้ควรมีการจัดกิจกรรม/นิทรรศการหมุนเวียนตามฤดูกาล มีอาคารศูนย์การเรียนรู้มีการปรับปรุงให้มีโครงสร้างที่แข็งแรงใช้วัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของศูนย์การเรียนรู้ ต้องอยู่ภายใต้วิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนักท่องเที่ยว ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องขังผ่านศูนย์การเรียนรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาอาชีพผู้ต้องขัง รวมทั้งข้อเสนอแนะการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการเห็นภายในศูนย์การเรียนรู้ พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 97 เห็นด้วยหากทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง (เรือนจำชั่วคราวปงยางคก) จะมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยากเห็นรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้ต้องขังผ่านศูนย์การเรียนรู้ จัดเป็นห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพถึงร้อยละ 28.88 โดยร้อยละ 38.75 อยากเห็นการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยภาพถ่าย ซึ่งทางผู้ต้องขังได้นำข้อมูลที่ได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปประกอบการหารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ และความต้องการของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง โดยอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้และศักยภาพของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางเป็นหลัก

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาดูงานเพิ่มเติมความรู้เรื่องศูนย์การเรียนรู้ โดยการศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดอยฮาง และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านต้นแบบบ้านบัว โดยนำแนวความคิดที่นำสิ่งที่ได้จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้กับศูนย์การเรียนรู้เชื่อมโยงกับแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยมีการทบทวนของดีในศูนย์การเรียนรู้และสะท้อนความคาดหวังต่อศูนย์การเรียนรู้ จากผู้ต้องขัง และตัวแทนเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในกลุ่มของตนเองในประเด็นของดีในศูนย์การเรียนรู้(เดิม) และฐานกิจกรรมที่คาดหวังตามความคิดของตนเอง การกำหนดตำแหน่งฐานกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ วิธีการโดยให้ตัวแทนผู้ต้องขัง ตัวแทนเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันบอกตำแหน่งฐานกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ (เดิม) และฐานกิจกรรมที่คาดหวังตามความคิดของตนเอง โดยสรุปฐานเรียนรู้ ได้แก่ 1) ปศุสัตว์ 2) การผลิตพืช 3) ศูนย์จำหน่ายสินค้า

และกิจกรรม 4) ภูมิทัศน์ 5) ร้านกาแฟ 6) ประชาสัมพันธ์ การศึกษาต้นทุนความรู้ ทักษะของผู้ต้องขัง และเจ้าพนักงานที่ประจำศูนย์ฯการกำหนดหน้าที่ผู้รู้ของฐานกิจกรรม โดยใช้เครื่องมือทำเนียบผู้รู้ของฐานกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งตัวแทนผู้ต้องขังเล่าประสบการณ์การในด้านความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร และกิจกรรมที่สนใจภายในศูนย์การเรียนรู้วิธีการโดยใช้เครื่องมือทำเนียบผู้รู้ของฐานกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งตัวแทนผู้ต้องขัง และเจ้าพนักงานที่ประจำศูนย์ฯ

ขั้นตอนที่ 5 เติมทักษะ/เสริมความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพในศูนย์การเรียนรู้ การเรียนรู้ (Learning Place) เติมทักษะ/เสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องระหว่างปฏิบัติการ ซึ่งผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม มีความเข้าใจความเป็นมาของศูนย์การเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีทักษะการสื่อสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง มีความต่อเนื่องในการดำเนินงานจากรุ่นสู่รุ่น และสร้างการประชาสัมพันธ์ไปยังเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3. การประเมินความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังจากผลประกอบการที่เป็นรายได้ของศูนย์การเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง โดยกระบวนการสรุปวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาถึงการสร้างเกณฑ์รายได้จากผลประกอบการเมื่อเทียบกับเกณฑ์ขั้นต่ำของค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทยและความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพจริงเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ สามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นดังนี้

1. การสร้างเกณฑ์รายได้จากผลประกอบการเมื่อเทียบกับเกณฑ์ขั้นต่ำของค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทย โดยใช้ผลประกอบการจากศูนย์เรียนรู้ จำนวน 3 ด้าน พบว่า ผลประกอบการทั้ง 3 ด้านประกอบด้วย 1) ผลประกอบการด้านสัตว์เลี้ยง 2) ผลประกอบการด้านการผลิตพืช และ 3) ผลประกอบการด้านศูนย์จำหน่ายเครื่องดื่มและขนมของว่าง มีผลเป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะประเด็นด้านพืชผลการเกษตรที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ในปี 2563 โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นสูงกว่ารายได้ถัวเฉลี่ย 4 เดือนย้อนหลัง จาก 21,262 บาท เพิ่มเป็น 72,910 บาท รายสูงกว่ารายได้ถัวเฉลี่ย 4 เดือนย้อนหลัง (ปี 2560-2562) จำนวน 51,647.89 บาท คิดเป็นร้อยละ 242.91 ส่วนผลการวิเคราะห์ผลประกอบการศูนย์จำหน่ายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพในประเด็นของการสร้างเกณฑ์รายได้จากผลประกอบการเมื่อเทียบกับเกณฑ์ขั้นต่ำของค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทยนั้น การออกแบบร่วมกันในการประเมินผลการประกอบการของศูนย์ฯ เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า (COVID-19) ทีมวิจัยจึงใช้กรณีตัวอย่าง ศูนย์จำหน่ายสินค้า ฐานจำหน่ายเครื่องดื่มและอาหารว่าง โดยใช้ช่วงระยะเวลา 2 วันเป็นฐานในการคำนวณผลการประกอบการของร้านกาแฟ “พอเพียง” ในการประเมินผลประกอบการ มีผู้ต้องขังเป็นผู้ดำเนินการภายในร้าน จำนวน 2 คน และใช้สถานการณ์การจำหน่ายเครื่องดื่มและอาหารว่าง จำนวน 2 วัน ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2563 ซึ่งเป็นวันทดลองเปิดศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง “ยอดฉัตร” และวันที่ 9 มีนาคม 2563 พิธีเปิดศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง “ยอดฉัตร” โดยจำหน่ายเครื่องดื่มและอาหารว่าง จากการออกแบบร่วมกันของทีมวิจัยร่วมกับทัณฑสถาน เจ้าพนักงาน และผู้ต้องขัง โดยการคำนวณจากกรณีศึกษาเฉพาะฐานจำหน่ายเครื่องดื่มและอาหารว่าง ในช่วงระยะเวลางวด 4 เดือน โดยการ

ทดลองจ่ายเพียง 2 วัน นั้น พบว่า ศูนย์ฯ มีผลกำไรจากการประกอบการโดยประมาณการ 1,675 บาท เฉลี่ยกำไรต่อวัน 837.5 บาท โดยมีผู้ต้องขัง ประจำร้าน 2 คน เมื่อเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำของประประเทศไทย วันละ 300 บาท และค่าแรงขั้นต่ำของจังหวัดลำปาง วันละ 316 บาท (อ้างอิง ตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 10) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรน่า ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง “ยอดฉัตร” ได้มีการวางแผนและดำเนินการเปิดศูนย์ฯ วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 08.00-15.00 น. จำนวน 20 วันทำการต่อเดือน จากข้อมูลงบกำไรขาดทุนที่ร่วมกันวิเคราะห์และออกแบบ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ต้องขัง (อ้างอิง ภาคผนวก ผลสรุปจากแบบสอบถามและพฤติกรรมการแสดงออกของผู้ต้องขัง) นำไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ รวมทั้งเป็นแรงเสริมกระตุ้นผลักดันให้ผู้ต้องขังสนใจ มีแรงบันดาลใจและมีแนวทางในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นสุขจากการมีอาชีพ มีรายได้ อยู่ในสังคมอย่างมั่นใจ รวมทั้งเป็นแรงเสริมกระตุ้นต่อภาพลักษณ์ที่ดีเป็นส่วนหนึ่งในการลดมายาคติจากสังคมได้

2. ความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพจริงเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง “ยอดฉัตร” มีการแบ่งหน้าที่การดำเนินงานตามฐานกิจกรรม ประกอบด้วยฐานเรียนรู้ จำนวน 6 ฐาน คือ 1) ปศุสัตว์ 2) การผลิตพืช 3) ศูนย์จำหน่ายสินค้าและกิจกรรม 4) ภูมิทัศน์ 5) ร้านกาแฟ 6) ประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีแนวปฏิบัติของแต่ละฐานกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง “ยอดฉัตร”

อภิปรายผล

ทางผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ที่ 1-3 ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 ใช้วิธีการจัดเวทีทบทวนแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้วิจัย ตัวแทนผู้ต้องขัง ตัวแทนพื้นที่ทัณฑสถานฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง ตัวแทนเจ้าพนักงานเรือนจำ ตามแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ โกวิทย์ พวงงาม (2545) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากเวทีมาสังเคราะห์ทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ในเรื่องประวัติ ความเป็นมาของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางและเรือนจำชั่วคราวปงยางคก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการจัดตั้งศูนย์เตรียมการปลดปล่อย (โรงเรียนเกษตรพอเพียง) ในอดีต รูปแบบ กิจกรรม การบริหารและการจัดการ และจุดเด่นด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ร่วมกับข้อมูลองค์ความรู้ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง (เรือนจำชั่วคราวปงยางคก) ที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร การจัดเวที และการสัมภาษณ์ โดยข้อมูลที่ได้จากเอกสารและตำราถูกนำมาทำการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยวิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งเอกสาร ตำราการวิจัย และการจัดเวทีเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง และเชื่อถือ (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) ข้อมูลที่ได้ คือ สืบเนื่องจากปัญหาการ

แพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยที่ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น รัฐบาลได้มีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามอย่างจริงจัง ส่งผลให้ผู้เสพและผู้ค้าถูกดำเนินคดีและส่งตัวเข้ามารับโทษจำคุกในเรือนจำและทัณฑสถานเป็นจำนวนมาก จึงเกิดปัญหานักโทษล้นเรือนจำและปัญหาการกระทำผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์จึงได้มีนโยบายการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมีเป้าหมายให้เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดเป็นสถานที่เพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมการฝึกวิชาชีพด้านเกษตรกรรมและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขัง โดยคัดเลือกผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกครั้งแรกและที่เหลือโทษน้อย แล้วย้ายระบายไปเข้าสู่ระบบการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักอาชญาวิทยา ทัณฑวิทยา รวมถึงนโยบายการใช้พื้นที่เรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ในส่วนของกระบวนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม ศูนย์การเรียนรู้ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง (เรือนจำชั่วคราวปงยางคก) เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นการนำเสนอทางด้านการเกษตร มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นบริเวณศูนย์ ฯ ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขังภายในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง (เรือนจำชั่วคราวปงยางคก) กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540) ให้ความหมายของศูนย์การเรียนว่า หมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อกระจาย โอกาสทางการทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึง และครอบคลุมทุกพื้นที่ตลอดจนเป็น แหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กลมกลืน กับวิถีชีวิตของชุมชนทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และการพึ่งตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย จากแนวคิดดังกล่าวได้นำมาเป็น แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนสำหรับเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสม โดยได้ดำเนินการ 4 ประการ คือ 1) ได้รับความร่วมมือระหว่างทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางและมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 2) มีการคัดเลือกคณะกรรมการประจำศูนย์จากมติของผู้ต้องขัง 3) ศูนย์การเรียนรู้ไม่ได้มีลักษณะเป็นโรงเรียนและไม่จำเป็นต้องมีครูประจำศูนย์การเรียนรู้ แต่มีผู้นำชม เป็นผู้สื่อความหมายแทน และ 4) การวางแผนการจัดการหรือการจัดกระบวนการต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับมติของผู้ต้องขังเป็นหลัก นอกจากนี้จากแนวคิดที่ว่าศูนย์การเรียนรู้ ควรยึดหลักการให้ผู้ต้องขังเป็นฐานในการจัดการศึกษาของผู้ต้องขังโดยผ่านกิจกรรมในศูนย์การเรียน การจัดกิจกรรมการศึกษาในศูนย์การเรียนมุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง (เรือนจำชั่วคราวปงยางคก) เกิดการเรียนรู้ทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้ต้องขังสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดนี้ภายในทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง (เรือนจำชั่วคราวปงยางคก) ดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาอาชีพในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งจัดในรูปการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ เช่น การทดลองปลูกกล้วย 2) การศึกษาตามอัธยาศัยโดยการ ให้บริการความรู้และข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น มีแผ่นพับ มีการนิทรรศการตามปฏิทินในรอบปี เป็นต้น ในส่วนการ

จัดบริการในศูนย์การเรียนรู้จะมีสื่อ สิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ รวมทั้งบริการความรู้จากสื่อวีดิทัศน์ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการประเมินความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง จากผลประกอบการที่เป็นรายได้ของศูนย์การเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง โดยกระบวนการสรุปวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาของการสร้างเกณฑ์รายได้จากผลประกอบการเมื่อเทียบกับเกณฑ์ขั้นต่ำของค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทยและความเป็นไปได้ในการประกอบอาชีพจริงเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษ โดยการสร้างเกณฑ์รายได้จากผลประกอบการเมื่อเทียบกับเกณฑ์ขั้นต่ำของค่าแรงขั้นต่ำของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ผลประกอบการของทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง 3 ปี ย้อนหลัง ระหว่างปี 2560-2562 เพื่อหารายได้เฉลี่ยต่อปีและรายได้ถัวเฉลี่ย 4 เดือนย้อนหลังเป็นฐานข้อมูล เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับรายได้ของปี 2563 (จำนวน 4 เดือน ระหว่างเดือน มกราคม-เดือนเมษายน 2563) สามารถแยกอธิบายได้ 3 ด้าน คือ 1) ผลประกอบการด้านสัตว์เลี้ยง 2) ผลประกอบการด้านการผลิตพืช และ3) ผลประกอบการด้านศูนย์จำหน่ายเครื่องดื่มและขนมของว่าง พบว่า ผลประกอบการ ทั้ง 3 ด้านมีผลเป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะประเด็นด้านพืชผลการเกษตรที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ในปี 2563 โดยมีรายได้เพิ่มขึ้นสูงกว่ารายได้ถัวเฉลี่ย 4 เดือนย้อนหลัง จาก 21,262 บาท เพิ่มเป็น 72,910 บาท รายสูงกว่ารายได้ถัวเฉลี่ย 4 เดือนย้อนหลัง (ปี 2560-2562) จำนวน 51,647.89 บาท คิดเป็นร้อยละ 242.91 ส่วนผลการวิเคราะห์ผลประกอบการฐานจำหน่ายเครื่องดื่มและอาหารว่าง พบว่า มีผลกำไรจากการประกอบการโดยเฉลี่ยกำไรต่อวัน 837.5 บาท โดยมีผู้ต้องขัง ประจำร้าน 2 คน เมื่อเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำของประประเทศไทย วันละ 300 บาท และค่าแรงขั้นต่ำของจังหวัดลำปาง วันละ 316 บาท (อ้างอิง ตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 10) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 จากการคำนวณต้นทุนการผลิต ต้นทุนขายและการจัดทำงบกำไรขาดทุน สอดคล้องกับ กาญจนา คุมา (2559) ได้อธิบายความหมายของต้นทุนและการจำแนกต้นทุนตามส่วนประกอบของต้นทุนมี 3 ส่วน ได้แก่ ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนแรงงานและต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต และเมื่อคำนวณต้นทุนผลิตได้แล้ว สามารถนำข้อมูลไปคิดคำนวณหาต้นทุนสินค้าที่ขาย มีรายได้จากการขายนำไปหักต้นทุนขายทำให้กิจการทราบผลแตกต่างที่เกิดขึ้นเป็นกำไร หรือขาดทุน จากการลงทุนโดยจัดทำรายงานงบการเงิน นั้นคืองบกำไรขาดทุนหรืองบรายรับ-รายจ่ายจากการดำเนินงาน ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ต้องขัง นำไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ รวมทั้งเป็นแรงเสริมกระตุ้นผลักดันให้ผู้ต้องขังสนใจ มีแรงบันดาลใจและมีแนวทางในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ รวมทั้งเป็นแรงเสริมกระตุ้นต่อภาพลักษณ์ทีดีเป็นส่วนหนึ่งในการลดมายาคติจากสังคมและ ความเป็นไปได้ของผู้ต้องขังที่สามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษได้ ส่งผลให้ ผู้ต้องขัง ตระหนัก เข้าใจตนเอง มองเห็นคุณค่าในตัวเอง ให้ความสำคัญต่อตนเองและผู้อื่น เกิดการยอมรับในตนเองสอดคล้องกับเอเวอร์เรด เอ็มโรเจอร์ (Roger, 1995) ซึ่งมีแนวคิดกระบวนการยอมรับนวัตกรรม คือกระบวนการทางจิตใจซึ่งบุคคลรู้สึกจากการได้ยิน ครั้งแรกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจนถึงการยอมรับและนำไปใช้ มีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตและไม่กระทำผิดซ้ำ รวมทั้งได้รับการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การสร้าง

องค์ความรู้ กระบวนการ การบริหารจัดการ และการคำนวณผลประกอบการได้ สามารถขยายผลสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษในมิติความรู้-เศรษฐกิจ-สังคม อีกทั้งมีแนวทางและองค์ความรู้ ความเข้าใจและทักษะ การประกอบอาชีพของตนเองหลังพ้นโทษ การมีอาชีพ มีรายได้ เข้าสู่สังคมได้อย่างมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ส่งเสริมกระบวนการสร้างความรู้ในตัวคนผ่านกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกมิติ ไม่ว่านักวิจัยจะเป็นนักวิจัยกลุ่มของผู้ต้องขัง กลุ่มของเจ้าหน้าที่ทัณฑสถาน และกลุ่มของบุคลากรทางการศึกษาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการสร้าง “คน กลุ่มคน หรือ นวัตกร” ที่อธิบายรูปแบบของการเรียนรู้ โดยอาศัยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญในการช่วยสร้างบรรยากาศและกระตุ้นให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Active Learning)

2. ส่งเสริมรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังทัณฑสถานเรือนจำชั่วคราวสู่การประกอบอาชีพที่เหมาะสมควร ดังนั้น รูปแบบที่กำหนดขึ้นจึงจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมภายใต้ทักษะ ความรู้ ความสามารถเดิมที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดภายใต้ศูนย์เรียนรู้ที่สถานีฝึกก่อนที่จะกลับออกไปเพื่อนำความรู้ ทักษะไปเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพและไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ให้ผู้ต้องขังทุกคนตระหนักและเห็นคุณค่าของการจัดการความรู้และร่วมกันสร้างศูนย์การเรียนรู้ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2. ควรสร้างร่วมมือระหว่างชุมชนภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

3. ควรมีการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความรู้ที่จำเป็นของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มเพื่อเชื่อมโยงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2540). **การศึกษาผลงานวิจัยทางการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: ประชาชน.

กรมราชทัณฑ์. (2558). **ข้อมูลพื้นฐานของกรมราชทัณฑ์.** ในแผนปฏิบัติราชการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2559 - 2562 (หน้า 8). กรุงเทพฯ.

กรมราชทัณฑ์. (2561). **สถิติผู้กระทำผิดซ้ำ**. สืบค้น ธันวาคม 3, 2562 จาก http://www.correct.go.th/recstats.

กรวรรณ คำกรเกตุ. (2559). **แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขังในเรือนจำโครงสร้างเบา.** วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคม คณะสังคมสงเคราะหศาสตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร, กรุงเทพฯ.

กาญจนา คุมา. (2559). กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาส่งเสริมการประกอบอาชีพชุมชนท้องถิ่นแบบยั่งยืนของกลุ่มสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนทิพย์ช้าง จำกัด ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง.**วารสารวิจัยทางการศึกษา, 8 (2)**, 475-486.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). **การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** กรุงเทพฯ : กองวางแผนโครงการการท่องเที่ยวฯ

โกวิทย์ พวงงาม. (2545) **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. เอกสารการบรรยายหลักสูตรการอบรมสารวัตรสืบสวน กองบัญชาการตำรวจนครบาล.

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.**(พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวินัย เกิดทับทิม. (2555). **การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านเกษตรกรรม : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอบรมเกษตรผสมผสาน บ้านโนนรัง – บูรพา.** วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, กรุงเทพฯ.

Rogers, & Shoemaker, F. 1971. Communication and Innovation : Across Culture Approach. New York : The free Press.